

31. latviešu valodas olimpiādes darbs
7. – 8. klašu skolēniem
skolām, kas īsteno mazākumtautību izglītības
programmu un latviešu valodu māca kā valsts valodu

Skolēna kods _____

Veiksmi darbā!

1. uzdevums. Tev jānodas pārgājienā, bet neesi pārliecināts, ko ņemt līdzi? Izlasi informāciju!

Gatavojoties pārgājienu, nepieciešams:

- apkopot informāciju par izvēlēto maršrutu,
- iegādāties mugursomu, telti, guļammaisu,
- sameklēt laika apstākļiem piemērotu apģērbu,
- sagatavot nepieciešamās lietas – nazi, kompasu, lukturīti,
- nopirkt nepieciešamos pārtikas produktus,
- pastāstīt tuviniekiem, kur plāno doties,
- sasaiņot mantas.

Pilnībā izmantojot doto informāciju, uzraksti, kas jādara, gatavojoties pārgājienu!

Pasvītrotos darbības vārdus lieto vajadzības izteiksmē!

Gatavojoties pārgājienu,

- *jāapkopo informācija par izvēlēto maršrutu,*

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Iegūti _____ punkti no 6

2. uzdevums. Iekavās dotos vārdus raksti atbilstošā formā!

Ja vēlaties pagatavot kļavu lapu cepuri, jums vajadzīga pacietība, šķēres un diegs. Vispirms

_____ (**sagādāt**) izejmateriālu – kļavu lapas! Visas lapas

_____ (**izvēlēties**) ar gariem kātiņiem! Vienai cepurei _____ (**noplūkt**) vai

vienkārši _____ (**salasīt**) zemē 100 līdz 150 lapu! _____ (**Sašķirot**) lapas,

vienā kaudzītē _____ (**likt**) mazākās, tās būs cepures pakauša daļai, otrā – lielākās lapas,

kas noderēs cepures malām! _____ (**Izmantot**) svaigi salasītas kļavu lapas, lai to kātiņi

būtu lokani! Lapu kātiem _____ (**nogriezt**) galiņus, jo tie ir pārāk resni, lai caurdurtu

lapas! Tad _____ (**sākt**) pīt cepuri! _____ (**Pārlocīt**) lapas uz pusēm un

_____ (**piestiprināt**) lapas citu citai, caurdurot ar lapas kātiņu katru nākamo lapu!

Vienmēr _____ (**nosegt**) iepriekšējā dūriena vietu! Kātiņus _____

(**sasiet**)! Pakāpeniski izveidosies cepures apļa formas augšējā daļa, tad cepures cilindrs un malas.

Cepuri _____ (**pīt**) vienu izmēru lielāku, jo, lapām sakalstot, tā sarausies!

Iegūti _____ punkti no 14

3.uzdevums. Izlasiet tekstu!

Cēlie koki – kļavas

Skaistuma jēdziens esot cilvēka jūtu un iedomu izpausme, nemērāms un savstarpēji nesalīdzināms, katram citādāks. Tomēr es apgalvošu, ka rudenī nav skaistāku koku par kļavām. Tad kļavu lapas kvēlo gandrīz visās varavīksnes krāsās. Salnu dienās zem kļavām zeme zeltojas. Un man ir žēl, ka sētnieki slauka krāšņās lapas kaudzēs. Pati daba vislabāk māk zemi pušķot.

Ap mana vectēva mājām dienvidos bija sastādītas kļavas. Karstās vasaras dienās istabas bija vēsas, bet ziemā kailie koki sauli neaizsedza. Kad rudenī bira kļavu lapas, mēs, bērni, kopā ar vecomāti lielākās salasījām, vērām uz auklām un garās virtenēs izkārām kaltētus. Mana bērniība nāk no tiem laikiem, kad maizi cepām paši, un katru kukulīti vecāamma guldīja uz kļavu lapām, virsū uzvelkot krustu.

Agrā pavasarī, kad kūst pēdējie sniegi, kļavu audos sāk plūst sula. Kļavām ir vissaldākās sulas. Cukura saturs var sasniegt 4 procentus. Kļavas zied agrā pavasarī, maija sākumā, pirms lapu saplaukšanas. Zaļgandzelteno ziedu ķekaros ir tikpat daudz salduma kā kļavu sulā, tāpēc kļava ir nozīmīgs agrais nektāraugs. Kļavu māju pagalmos saulainās pavasara dienās san bišu darba dziesmas, ne velti kļavas uzskata par vissaldākajiem kokiem.

Zinātniski mūsu kļavu sauc *Acer platanoides*. Tā ir viena no 150 kļavu sugām. Dekoratīvā nolūkā Latvijā veiksmīgi ir ieviestas vairāk nekā 20 sugu. Bet savvaļā Latvijā aug vienīgi *Acer platanoides*. Kļavas ir cēli un krāšņi koki. Lepnas savā būtībā. Tīraudzes neveido, lai gan mežos sastopamas kā pirmajā, tā arī otrajā veģetācijas stāvā, bet tikai kā atsevišķi eksemplāri. Visbiežāk savvaļas kļavas atradīsiet upju krastos un gravās. Bet vislabāk kļavas jūtas mūsu mājokļu tuvumā, auglīgās augsnēs, kur viņu kuplie, zaļiem mākoņiem līdzīgie vainagi izvēršas visā krāšņumā.

Kļavas koksne ir smaga, cieta, balta, ar interesantu iesārtu vai viegli brūnganu nokrāsu, ar labām mehāniskajām īpašībām, līdzīga ozola koksnei. No kļavas koksnes darina mūzikas instrumentus (strinkšķināmos, pūšamos, sitamos). To iecienījuši arī kokgriezēji, jo no tās var izgatavot sīkas detaļas. Kļavu izmanto arī sporta un spēļu inventāra ražošanā un pat virtuves piederumu darināšanā, bet mēbeļrūpniecībā no tās gatavo saplāksni.

Parastā kļava ir ļoti ātraudzīga. Jauno kļavu viena gada dzinumi labvēlīgos apstākļos var pārsniegt pat viena metra garumu. Piecdesmit sešdesmit gados kļava sasniedz pilnu augumu - apmēram 30 m.

Vai Latvijā ir daudz dižo kļavu? Izrādās, ka pirmās Latvijas valsts laikā veco aizsargājamo koku sarakstos nebija nevienas kļavas. Arī padomju laiku pirmajos aizsargājamo dižkoku sarakstos kļavu nav. Tikai 1974. gadā mežkopja S. Saliņa grāmatā 626 dižkoku skaitā parādās pirmās ziņas par četrām dižkļavām ar stumbra apkārtmēru no 3,5 līdz 3,7 m. Bet dižkoku meklētāji atrod aizvien jaunas resnu stumbru kļavas. 1975. gadā Atis Baiže Rīgas rajona Dalbes ciemā uziet vareno Bajāru kļavu, kuras stumbra apkārtmērs ir 4,8 m. 1977. gadā aizsargājamo dižkoku sarakstā ir 18 kļavas, bet 1986. gadā – jau 32 koki. Tagad apzināto dižkļavu skaits ir vēl lielāks.

Dižās kļavas, salīdzinot ar ozoliem, liepām un citu sugu kokiem, tomēr ir diezgan liels retums. To stumbru izmēri ne tuvu nesasniedz tādu apkārtmēru kā vecajiem ozoliem un liepām. Par valsts nozīmes dižkokiem kļavas uzskata no tā brīža, kad stumbra apkārtmērs sasniedz 3,5 m.

Visresnākā kļava atrasta 1980. gadā Trikātā, pie Rūtiņu mājām. Tās stumbra apkārtmērs cilvēka krūšu augstumā (1,3 m no zemes) 1997. gada martā bija 5,6 m. Tā ir visresnākā kļava Baltijā, un nav ziņu, ka arī citās Austrumeiropas valstīs būtu kāda parastā kļava ar resnāku stumbru. Rūtiņu kļavas augstums ir 23 metri.

(Pēc Gunta Eniņa „Drīz ziedēs kļavas...”)

Izvēlies pareizo teikuma turpinājumu! Iespējamās vairākas pareizas atbildes.

0. Autors uzskata, ka izpratne par skaistumu ...	<ul style="list-style-type: none"> a) katram cilvēkam ir atšķirīga, b) ir savstarpēji salīdzināms jēdziens, c) ir izmērāms lielums, d) ir attiecināma tikai uz dabu.
1. Autoram nepatīk, ka kļavu lapas tiek samestas kaudzēs, jo ...	<ul style="list-style-type: none"> a) viņam ir žēl sētnieku, b) tā tiek nodarīts kaitējums kokiem, c) tās vislabāk izskatās dabiskā vidē, d) lapu kaudzes neglīti izskatās.
2. Gunta Eniņa vecmāmiņa kļavu lapas izmantoja ...	<ul style="list-style-type: none"> a) mājas dekorēšanai, b) vēsuma radīšanai istabās, c) krāsns kurināšanai, kad cepa maizi, d) gatavojot ēdienu.
3. Ar vārdiem „kļavu mājas” autors domā ...	<ul style="list-style-type: none"> a) lauku māju nosaukumu, b) mājas, pie kurām aug kļavas, c) mājas, kurās dzīvo biškapis, d) mājas, kas uzbūvētas no kļavu koka.
4. Latvijā brīvā dabā ...	<ul style="list-style-type: none"> a) sastopamas 20 dažādu sugu kļavas, b) aug tikai parastās kļavas <i>Acer platanoides</i>, c) kļavu mežus var atrast upju krastos, gravās, d) kļavas neaug grupās.
5. No kļavas koksnes izgatavo ...	<ul style="list-style-type: none"> a) mūzikas instrumentus, b) kokgriezumus, c) sporta inventāru, d) bišu stropus.
6. Latvijas aizsargājamo koku sarakstos ...	<ul style="list-style-type: none"> a) padomju laikā nebija nevienas kļavas, b) 1974.gadā bija iekļautas 626 kļavas, c) apzināto dižo kļavu skaits nepārtraukti pieaug, d) 1986. gadā bija 32 kļavas.
7. Rūtiņu kļava ir ievērojama ar to, ka ...	<ul style="list-style-type: none"> a) tā ir visaugstākā kļava Baltijā, b) tā ir visresnākā kļava Baltijas valstīs, c) tā ir vecākā zināmā Austrumeiropas kļava, d) tā ir pati resnākā kļava mūsu valstī.

Atrodi, kā tas pateikts tekstā!

<i>skaistās</i>	<i>krāšņās</i>
rotāt	
krita	
brīvā dabā	
ļoti lielu	
mājas	
piemērotos	
atrod	

4. uzdevums. Tukšajās vietās ieraksti atbilstošu vārdu pareizā formā!

Izmanto vārdus: *kaimiņš, zobī, seja, roka, ābele, āboli, zars, asaras, raganas*

Alberts Ločmelis

Raganu āboli

Līkst _____ zemu ik _____,

Tos noliecīs _____ svars.

Apaļi, koši,

Tik kārdinoši,

Ka _____ rauj!

Iecērtas _____ ,

Sašķobās lūpas,

Saviebjas _____,

Atstieejas zods,

_____ sprāgs -

Tik skābs!

Smejas mans _____:

- Raug, te _____ āboli aug!

Iegūti _____ punkti no 9

**5. uzdevums. Uzraksti pārspriedumu *Dzīvot Latvijā ir interesanti!* (Apjoms 130 – 150 vārdi)
Ievēro pārsprieduma rakstīšanas nosacījumus!**

Plānam, uzmetumam

